



Țara Noastră

FONDATOR: OCTAVIAN GOGA



ANUL VIII No. 5

20 FEBRUARIE 1927
KOLOZSVARI M. KIR. GAZDASAGI AKADEMIA
KÖNYVTARA

szám.

In acest număr: Revizuirea reformei agrare de *P. Nemoianu*; Iarnă, Lângă moarte poezii de *Adrian Maniu*; O carte despre revoluția din 1918 de *Moise Nicoară*; Ne prenemim de *Octavian Goga*; Stabilizarea de *I. D. Protopopescu*; Amintiri literare de *Ion Gorun*; Lucrările agrare în Ardeal de *Ion Iacob*; Cronică teatrală de *Tudor Arghezi*; Insemnări: *Indezirabilii, Perpetuum mobile*.

BUCUREȘTI

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: STRADA DONICI No. 6

• Un exemplar 10 Lei

Țara Noastră



Revizuirea reformei agrare



Reforma agrară, rana cea mai adâncă și cea mai simțită în viața și istoria poporului român, de bine de rău a fost făcută. Deodată, cu căderea lanțurilor robiei politice, de pe buțele românilor de pretutindeni, s'a netezit și câmpul economiei rurale, singurul domeniu care în decursul vremilor a putut să facă și din îndelung răbdătorul iobag român un revoluționar periculos. Două treimi din suprafața țării s'au deplasat în alte mâini, în ale acelor cari de sute de ani nu râvneau la un mai mare bine pe această lume, decât acela de a deveni stăpâni pe pământul care le-a dat naștere, pe care îl muncesc și îl iubesc ca niciun alt popor. Reforma a fost mare și radicală nu numai în spațiu, ci și în timp, deoarece deplasarea pământului din mâna câtorva mii în mâna milioanei de oameni s'a făcut abia în câțiva ani. Prea erau istovite spiritele de așteptările de veacuri și prea era mare dragostea stăpânirii românești față de această țară, pentruca să poată lăsa să planeze, un moment măcar, bănuiala că dreptatea va întârzia și de această dată.

Dar, cu tot radicalismul în spațiu și timp al reformei noastre agrare, spiritele continuă să se agite, pe diferite motive, mai mult sau mai puțin justificate. Mai întâiu, înseși proporțiile gigantice ale reformei și graba cu care s'a adus la îndeplinire ademeneau oarecum greșelile. Al doilea, organele de aplicațiune nu erau la înălțimea cerută de împrejurări. Altele în pripă, din elementele nu totdeauna destoinice, acestea, nu arareori, au încercat să denatureze însuși scopul original al reformei, substituind intereselor

generale pe apele proprii. Se spune, că până în momentul de față au fost arestați, destituiți din serviciu, sau pedepsiți cu alte mijloace circa 450 de agronomi. Adăugați la aceștia și unele motive de ordin politic și veți înțelege de ce rana nu s'a putut vindeca complet. Prea a fost ahtiată lumea după pământ, suprafața țării prea limitată și lozinea prea atrăgătoare pentru șampionii democrației, pentru ca să nu încerce cu toții a mai trage oarecari foloase.

Judecând însă problema din punct de vedere mai înalt, debarasat de orice considerațiuni post-belice, trebuie să recunoaștem, că o revizuire generală a reformei agrare nu numai că nu este posibilă, ci și foarte primejdioasă. Aceasta ar însemna să repetăm experiențele făcute, poate cu greșeli și vinovații și mai mari, pentrucă, vedeți D-voastră, astăzi aproape nu se mai găsesc naivi, lipsiți de experiență ca acum cinci-sase ani.

Desigur, acestea au fost considerațiunile cari au îndemnat pe generalul Averescu, ca încă la congresul din Sibiu, ținut în iarna anului 1922, să dea cuvântul de ordine, ca lozinea revizuirii reformei agrare să fie eliminată dintre mijloacele de propagaandă ale partidului poporului. Ceeace se mai poate face în această direcție — spunea generalul Averescu — este să se îndrepte greșelile acolo unde se poate fără o răscolire totală a operațiunilor deja executate. Niciun om politic serios nu-și poate asuma răspunderea unei eventuale revizuii.

Acest adevăr par a-l fi uitat unele din cele mai serioase organe de aplicațiune ale legii agrare: comisiunile de expropriere, cari, după cum se știe, sunt prezidate de magistrați. Bazate pe articolul 97 din legea agrară pentru Ardeal și Banat, au început să șteargă din rândul îndreptățiților pe toți aceia cari au în perspectivă o moștenire, răsturnând prin aceasta ordinea stabilită. În vreo 60 de comune din Banat este o fierbere pe această chestiune întocmai ca în primele zile după războiu.

Este adevărat, că judecătorul care procedează în felul arătat se găsește în litera legii, dar nu știm dacă și în spiritul ei. Ordinea celor îndreptățiți s'a făcut pe calea unei proceduri judecătorești, cu termene de apel pentru toți aceia cari se puteau simți atinși în interesele lor, etc., și care s'a încheiat demult.

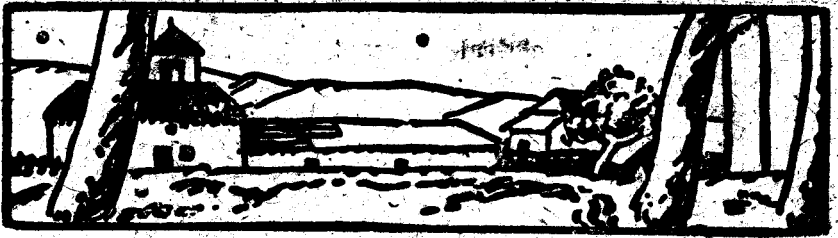
Dacă, deci, cu ocaz a parcelării pământului se admite revizuirea ordnei definitiv stabilite, procedul ar trebui să aibă și alte consecințe. Omiterea ulterioară a aceloră cu perspective de moștenire înseamnă că ei au fost trecuți la categoria respectivă în mod greșit. Dar atunci ar trebui să se repare toate greșelile de această natură, care sunt imense. Ori, pe alt temei, dela încheierea tablourilor, nimeni din cei pe nedrept omiși n'a putut să se introducă în tablou. Comisiunile agrare îi refuză pe motiv că tablou-

rile s'au întocmit pe cale judecătorească, împotriva căreia nu se admit decât caile de atac prevăzute de lege și în termenele acesteia, iar ministerul și organele sale îi resping cu motivarea că nu pot schimba o hotărâre judecătorească.

Astfel, pe deoparte se apără cu cerbicie ordinea stabilită, de alta se schimbă radical, un procedeu care, prin consecințele lui, nu poate fi justificat numai cu litera legii. El interesează foarte de aproape guvernul, singur răspunzător pentru frământările produse prin falsă interpretare a unui articol de lege. Dacă nu se pot determina judecătorii pe cale de simplă instrucțiune, să i se dea de urgență o interpretare legislativă, căci altfel ne vom găsi în fața unei adevărate și primejdioase revizuirii a reformei agrare, cu urmări incalculabile pentru ordinea și liniștea internă a țării, fără ca cineva să o intenționeze.

P. Nemoianu





Iarnă

*De sticlă — câmpia înghețată.
Dăparte un șir de pomi despuiați
Scutură chiciură ca miez de pâine fărâmițată.*

*Au trecut săni trase de boi
Albi ca zăpada, și aburind ca zarea,
Să încarce lemne din zăvoi.*

*Am rămas singur și e atât de frig
Încât ași putea să mi văd cuvintele
Înghiețând în aer, când te strig.*

*Caut prin grădină pașii tăi
Ieri le-am zărit în prima ninsoare urmelo
Umbre albastre, ca niște porumbiei.*

Adrian Maniu



Lângă moarte

Un student fu medicină — rămas singur în sala de autopsie și oprit la o masă lungă la care trebuia să-și lucreze lecția — îi seamnă în caet cele ce urmează:

*Deacuma cerul dă grăbit în noapte —
aceeași veșnic nouă întristare.*

*Iar soarele căzu să lumineze altă față
a fructului otrăvitor, copt în nemărginire.*

*Pământ — țărână — peste care gândul
E pedepsit să nu înalțe înțelesul.*

*Ieri mai credeau în mine profesorii
Voiau să mi deslușească lecții învățate*

Cu legi — și așa-zise adevăruri.

*Am râs. Pământ în tine-i toată legea
Și adevărul nu-i nici în minciună.*

*I-am luat prietenii de mână și i-am dus
În sala cea dintâi la patul cel dintâi.*

Cădeți atâta soare în spital

*Și mă rugam — Dați viață copiliceil
Nu știu de unde a venit, nici cine este.*

*Am învățat cu voi și am vegheat-o
Am îngrijit-o! Însă tot a fost zadarnic*

Vedeți cum doarme! Deșteptați-o iar!

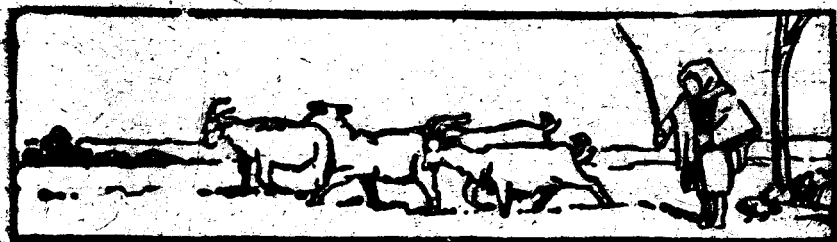
Ei au zâmbit. Eu am tăcut — pe urmă

*Au încercat să-mi dovedească în blândete
Că e firească toată întâmplarea.
Firesc să străduim fără 'nțelegeri
Să nu știm dincotro venim unde ne ducem
Sau de ce oameni mor sau se omoară.
De ce se scutură pe ramuri floarea.
De ce urmează vara primăverii.
Știm doar să prelungim o suferință!
Apoi își luară capul fetei spre știință.
Unul a despiciat un ochi — altul obrazul
— Un ochi de cer — și un obraz de floare —
Un altul și-a înfipt întreaga mână
In creerul ce semăna cu norii.
Iar eu am încercat să smulg un cântec.*

Dar aici șirul însemnărilor a conținut. Stăcătul se vede dintr'un jurnal o bucată de pâine și ieșind pe coridor privește în soapte o lună de argint ca în povești.

Adrian Maniu





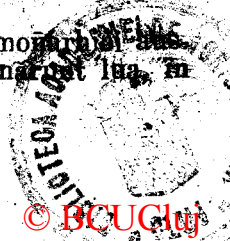
O carte despre revoluția din 1918

Istoria recentă a Ardealului e plină de suferințe adevărate și de legende mincinoase. Nu e bine să le răscolim, nici pe unele, nici pe celelalte. Peste trecutul nostru de umilință, se cade să aruncăm vâlul uitării, fiindcă ar trebui, altminteri, să răscolim prea multă ură. De moștenirile înșelătoare, n'avem de ce să ne lăsăm amăgiți, pentrucă pe neadevăr nu se poate clădi niciodată nimic.

Stăruitorul ziarist ardelean, d. Ion Clopoțel, n'a fost, se vede, de aceeaș părere, când s'a hotărît să scrie o carte despre „Revoluția din 1918 și unirea Ardealului cu România“. (Nu voim să cercetăm motivele pentru cari „Asociațiunea“ a distins această lucrare cu premiul „Scotus Viator“). Intr'un volum de aproape 200 de pagini, — întrecând, deci, binișor, proporțiile unei simple broșuri, — d. Ion Clopoțel a intenționat să fixeze pentru posteritate o expunere documentară a evenimentelor cari au precedat unirea definitivă a Ardealului cu România. Nu se poate tăgădui, că această epocă a fost prea puțin lămurită prin publicitate, așa încât, chiar întâmplări petrecute sub ochii noștri, abia cu câțiva ani mai înainte sunt complet ignorate de marea mulțime a cărturarilor din toată țara, sau apar în ochii contemporanilor noștri cu desăvârșire deformate.

Cartea d-lui Ion Clopoțel, sau v alta asemănătoare, ar fi fost destinată să umple această lacună în biblioteca unui cetățean obiectiv și dornic de a se instrui al Român'ei-întregite. Din nefericire, autorul volumului „Revoluția din 1918“, cu tot premiul „Scotus Viator“ pe care l-a obținut, n'a isbit să fie piept însărcinării ce și-a luat. Ii lipsese pentru aceasta două însușiri neînsemnate: seriozitatea și buna credință.

E drept, că vîemurile din preajma prăbușirii monarhiei austro-ungare erau cam tulburi și, adeseori, un fapt mare era în



ochii celor desorientați, proporțiile unui eveniment mondial, după cum, din simptome izolate, nu reușea oricine să descifreze cataclismul apropiat. Dar, tocmai deaceia e de datoria istoriografului să restabilească proporțiile, dând fiecărei întâmplări adevărata ei importanță; cum s'ar zice: *suum cuique tribuere...*

N'a reușit să facă această operă de echilibru d. Ion Clopoțel, pentru simplul motiv, că harnicul strângător de anecdote politice, dibuind o reconstituire, din auzite, a luptelor noastre naționale din ultimii cincisprezece ani, săvârșește o nesfârșită serie de erori, și etalează o sumă de regretabile exagerări. D. Ion Clopoțel ține să-și convingă mai întâi cititorii, că în 1918 a fost în Ardeal o revoluție națională *organizată*, și că această... organizare a revoluției (cu tot paradoxul unei împerecheri de cuvinte nepotrivite) se datorește partidului național din Ardeal, ai cărui conducători se aflau atunci, — risipiți de vitregia soartei sau de propria lor voință, — oriunde afară de Ardeal.

Numai mulțumită acestui daltonism, care nu e propriu istoricului, ci unui anumit fel de gazetari, reușește d. Ion Clopoțel să ne vorbească despre (Risum teneatis...) „acțiunea revoluționară a d-lui Iuliu Maniu la Viena“, povestindu-ne cu cel mai serios aer din lume, cum sublocotenentul de artilerie (acest grad îl avea d. Maniu „a convocat pe toți ofițerii români din garnizoană, a făcut un expozeu (se putea fără expozen?) asupra situației politice și a stărilor armatei pe front, și le-a propus să constituie Sfatul soldaților români din Viena“. Din nefericire, tocmai când am fi dornici să aflăm ceva despre isprăvile acestui improvizat soviet al d-lui Iuliu Maniu, capitolul se încheie, cu amintirea, capabilă să ne provoace fiori de mândrie națională, a gestului d-lui dr. I. Erdeli, mulțumită „iscușinței“ căruia „însuși ministrul maghiar de război Bartha a dat o ordonanță, în sensul căreia soldații români nu puteau fi siliți să depună jurământ pe steagul maghiar...“ Vezi dumneata, ce... iscusită revoluție!

Noi nu înțelegem, ce interes am avea, la urma urmelor, să născocim gesturi îndrăznețe acolo unde n'a fost decât prudență, și să preamărim acțiuni revoluționare, acolo unde n'a fost decât pertractare. (Și, bineînțeles, expozeu...). Dar, dacă ar fi numai atât! E ceva mai mult. D. I. Clopoțel, atât de admirativ pentru atitudinile de răzvrătit ale fostului sublocotenent Iuliu Maniu, alunecă adesea pe panta polemică, transformându-și subiectiva-i expunere într'un adevărat câmp de atacuri politice. Așa se întâmplă, atunci când autorul „Revoluției din 1918“ se ia la hartă, din bun senin, cu d. Amos Frâncu, al cărui rol în frământările din toamna anului 1918 nu caută să le precizeze la lumina realității obiective, ci le ridiculizează în accente quasi-pamfletare.

În schimb, d. Ion Clopoțel atribuie d-lui Iuliu Maniu o puzderie de fapte, pe cari fostul deputat în Camera maghiară nu le-a îndeplinit niciodată. Se afirmă, astfel, într'o scurtă notiță bi-

bliografică, următoarele (cităm textual: — „Un rol covârșitor a avut în tratativele cu contele Tisza în 1912; cu toate că d. Maniu se declarase în contra tratativelor cu contele Tisza, totuș a cedat stăruințelor d-lui Goga și a primit sarcina să conducă tratativele împreună cu Branisce și Mihali în numele comitetului de 10“.

Nici nu se poate închipui o mistificare mai interesată ca aceasta. Cine cunoaște, cât de cât, chipul cum s'au desfășurat evenimentele politice din Ardeal în anii antemergători războiului, știe foarte bine din ce parte se manifesta intransigența față de propunerile de pace ale guvernului din Budapesta. Se mai păstrează încă pe undeva colecția gazetelor de pe atunci. Tendința de împăcare cu ungurii o reprezenta, pe vremea aceea, tocmai grupul de fruntași ai partidului național (nuanța Mihali) în mijlocul cărora d. Iuliu Maniu se afirmase ca un purtător de cuvânt. D. Octavian Goga se găsea tocmai de partea cealaltă a baricadei argumentând prețutendenți, că o cădere la învoială cu Tisza e o imposibilitate, și că însăș încercarea de a face un târg cu dușmanii noștri cuprinde în sine constatarea, că înțelegerea nu se poate face. (Reproducem mai departe un articol al d-lui Octavian Goga de atunci, tocmai pentru a ilustra printr'un mic document afirmația noastră).

În celebrele ședințe ale comitetului de 10, la care s'au adăugat mai târziu reprezentanții ai intelectualității din toate părțile Ardealului (deci martori oculari n'au lipsit) d. Octavian Goga a fost acela, care a cerut ruperea tratativelor cu Tisza, — deși din foarte multe locuri se stăruia pentru împăcare, — și numai acestei îndârjite împotriviri se datorește faptul, că nu s'a ajuns, în pragul războiului mondial, la o înțelegere cu opresorii noștri. Cât privește pe d. Iuliu Maniu, ca să fim dreapți, d-sa s'a declarat deasemeni împotriva ofertei guvernului maghiar, dar ceva mai târziu, ca de obicei, după ce se formase, irezistibil, curentul pentru respingerea categorică a acestei oferte.

Va trebui, firește, să se scrie odată și istoria amănunțită a acestei epoci, ca să se vadă limpede rolul pe care l'a jucat fiecare dintre conducătorii ardeleni în pregătirea marelui act al Unirii. În acest scop, e neapărată nevoie să se folosească, atât mărturia oamenilor politici autorizați să vorbească despre aceasta, cât și urmele autentice rămase ca dovezi ale realității: articole de ziar, declarații publice sau acte diplomatice. De multe ori, ies la iveală documente atât de surprinzătoare!...

În orice caz, nu cu lucrări de felul aceleia a d-lui Ion Clopoșel se va risipi nedumerirea și se va fixa pentru viitorime amintirea preludiului Unirii. Ci cu o carte, care va fi scrisă fără părtinire, fără gânduri ascunse, și, mai ales, fără tendință de reclamă. D. Ion Clopoșel vrea să prezinte înfățișarea revoluției noastre din

1918, și pe oamenii cari au „organizat-o”, ca și când ar lansa o
afirmare miraculoasă pentru creșterea părului.

— „Aniunea revoluționară a d-lui Iuliu Maniu la Viena! Nu
mai sunt capete pleșuve! Citiți „Revoluția din 1918” de Ion Clo-
poșel... Premiul „Scotus Viator”...

Incercați, și vă veți convinge...

Moise Nicoară





Ne premenim*)

Din atmosfera vieții noastre politice mai recente se desprinde o chestiune de predilecție: așazisa împăcare a noastră cu guvernul. Tot mai multe semne de viață ne dă povestea asta. O vedem vânturată la gazetă, vedem cum se ivește tot a treia zi în cutare zi ar înguresco din capitală, cum apare de sub condeiu sprinten al vremii publicist din țară în tovarășia unei serii de sfaturi zămislite din bunăvoință și desorientare și — se înțelege — o vedem de trei ori pe săptămână și în coloanele „Telegrafului“, unde, înfășurată în fraze blagocestive și cuvicioase, ni-se prezintă ca o chestie de mare importanță pentru viitorul neamului.

Se fac misiuni în afacerea asta, se tulbură vilegiatura frontașilor noștri și la Jägerhorn în Budapesta apare din nou, energică și frumoasă, figura de patriarh a metropolitului Mețianu. Se lansează vești și se fac combinații, ea la o afacere de bursă. Societatea le primește și le frământă. Vin, ca la târg, și unii și alții cu tot soiul de prețuri.

Răsar oameni noi cu ramură de măslin, cu vorbe blânde, cu povețe așezate. Spun că a sosit ciasul, că nu mai merge așa, că trebuie să ne împăcăm. Spun și rețeta: mai lăsăm noi, mai lasă Ungurii și se face pace. În întreagă atmosfera societății noastre se imprăstie din zi în zi acești microbi cari găsesc culcuș în multe suflete. Și — n'ai ce zice — se dau la brazdă, azi unul, mâine altul. În cutare colț din Bihor pretopopul român închină cu veterinarul ungar pentru frățietate, pe când în alt colț din Bănat, în umbra

*) Reproducem acest articol mai vechi al d-lui Octavian Goga, pentru a arăta puțină înțelegere asupra fatalității cum erau privite tratativele cu Tisa în 1919.

cafenelei, la joșul obișnuit de după masă, cutare advocat întârzie cu datul cărților: „Trebuie să lăsam din program autonomia Transilvaniei“... Și, ca să avem un ansamblu complet, negreșit, că se ivește și fratele din România liberă, în chipul unui împiegat, care a plecat cu consoarta în Europa, la Brașov, și care e veșnic adorabil în soluțiile sale politice: „Ba nu zău, adică de ce n'ați face pace!“...

Da, e un adevăr incontestabil, în societatea noastră nu e fără rădăcini acest curent. Tot mai multe semne ne arată o stare schimbată de suflete. Dacă stai și judeci, ți-se impune o serie de întrebări. Să fim oare în fața unei schimbări de credințe, cari ar provoca o îndepărtare de îndrumările tradiționale ale politicii noastre? Să ne fi convins, că sunt nedrepte și exagerate pretențiile formulate în programul nostru național și că a venit vremea să ne lepădăm de ele? Să fi primit probe eclatante de bunăvoință din partea noului guvern, ca să ne apropiem de dănsul și s'o rupem cu neîncrederea istorică, atât de perfect justificată? Ce s'a întâmplat în lumea politică, de se ivește propagatorii unui nou curent?... Iată o seamă de întrebări, cari se pun în mintea oricărui observator al fenomenelor noastre sociale.

Căutând o explicație, sau o justificare de ordin politic, pentru această apariție, ai săvârși o muncă zadarnică. *Cu inima liniștită o poate spune orice cunoscător obiectiv al stărilor dela noi, că împăjurările politice mai recente nu justifică nicidecum ideea unei împăcuviri cu guvernul. Evenimentele din timpul mai nou nu pot decât să întărească în sufletele sănătoase linia de intransigență a năzuințelor noastre politice. Incepând cu actele de revoltătoare nedreptate prin cari răposatul guvern al coaliției a țintit la desființarea noastră și sfârșind cu nelegiuirile dela alegeri, cari au inaugurat stăpânirea contelui Khuen, doar un caz pervers ar putea găsi un singur moment de apropiere. Dimpotrivă, numai infamiile electorale de-acum două luni ar fi deajuns ca orice judecător cu echilibru să se convingă, că oamenii ajunși la-cârma țării astăzi sunt dușmanii de moarte ai poporului român, și că desăvârșita izolare de acest guvern e un caz foarte firesc de datorie națională. Rezoane politice deci nu prezintă acest svon de împăcare.*

Și, cu toate acestea, dacă suntem sinceri, trebuie s'o spunem, că societatea în timpul din urmă scoate la iveală multe apariții de slăbiciune, cari trădează germenul unei dispoziții de apropiere cu orice preț de dușmanii noștri. Societatea cărțurilor noștri ne înfățișează tot mai multe momente de oboseală, care sunt todeauna preludiul unei destrămări politice. Nu e în lumea asta nici o schimbare de direcție politică, nici-o prefacere de idei în temeiul unor principii nouă. E pur și simplu o criză morală a unei societăți plămădite într'o vreme de apăsare politică. Trăind într'o continuă luptă cu întreg aparatul de forță al unui stat, în afară de marginile legii, nu e mirare că firile mai maleabile au oboșit. De aceea

întregi noi ne formăm o clasă de intelectuali pe care împrejurările ne silesc s'o ținem în nepotolită războire. Toată frământarea asta nu mai are clipe de popas. Trăim în austeritatea unor moravuri războinice, cari nu ne dau răgaz pentru plăcerile vieții. Intelectualul nostru e condamnat să urmeze îndemnul unei morale superioare de abnegație, dacă nu vrea să se prăbușească. Condițiile lui sociale, mijloacele lui de trai sunt insuficiente. Intors acasă în vârtejul unui mediu intelectual, tânărul nostru absolvent de facultate e îngrădit în normele unei vieți de renunțare. Statul i-a închis toate porțile, noi de abia putem să-i deschidem o ușă unde să intre. Desigur, că această viață îngustă îi taie aripile. Aruncat în vre-o cancelarie de consistor, sau ținut de o catedră la Blaj, sau încurcat în mizeriile unei avocaturii provinciale, în orice caz nu duce o viață trandafirică. Eminentul jurist cu frumoase aptitudini intelectuale, care în împrejurări normale ar trebui să fie designat pentru o catedră universitară, trebuie să se mulțamească cu descurcarea vulgară a unor mici afaceri de avocatură mărunță; tânărul cu talent literar trebuie să-și tânjască viața în umbra posomorită a unui birou, în vreme ce muzicantul delicat înoadă cifre în cancelaria unei bănci. Paralel cu această încătușare sufletească se desfășură procesul de largă ocrotire cu care statul își adăpostește favoriții. Câtă dărnicie e aici, cât fast și cât de superioare sunt condițiile de viață și de manifestare pentru un funcționar de mână a doua din cutare minister din Budapesta, față cu situația celor mai aleși dintre oamenii microcosmului nostru chinuit...

Firește, că în astfel de împrejurări numai un perfect echilibru moral ne poate salva de prăpastie clasa intelectuală. Lupta e îndelungată, ispita e mare. Chemările dușmanului nu mai contesc, prețurile de trecere și trădare sunt la aparență neînsemnate. Nu e de mirat, că slabi cad în această luptă, sau se feresc de asperitățile războiului. Numai cei aleși se pot ridica la înălțimea morală a unei vieți de sacrificiu și renunțare, găsindu-și mângâierea în credința, că prin jertfa lor au deschis drum fericirii generațiilor de mâine.

Lupta aceasta în timpul din urmă s'a întetit. Suntem ca o cetate asediată de vreme îndelungată. Rândurile dușmane ne strâng tot mai tare. Am pierdut mulți oameni, dar ne ținem încă. Ni-s'au împuținat armele de apărare, dar credem în isbândă. Numai cară de proviant nu pot pătrunde în această cetățuie izolată, în care stomacul trebuie să fie post. De aceea toți flămânzii ne lasă. Noapte de noapte se strecoară pe sub poarta cetății în tabăra dușmanului. Noi îi vedem a doua zi din vârful parapetului, îi vedem sătui și neputincioși, cum se feresc de priuirea noastră. Ce să facem? În vârtejul luptei le aruncăm disprețul nostru și în taină ne gândim la găunoșii, cari ne vor părăsi în noaptea viitoare.

O astfel de criză morală se petrece astăzi la noi. Nu e vorba aici de principii politice, ci de micile dureri individuale. Nu fu-

crează capul, ci stomacul. Judecați ceata transfugilor noștri politici mai recentă. Cei mai mulți sunt dintre naufragații vieții, cari fac acum un salt de moarte morală. Socot că ori se căpătuesc, ori își pun capul. Așa sunt cu toții. Mangra vrea mitră, Slavici (cât de greu mă obișnuesc să-l așez în acest pomelnic) invoacă „mizerii materiale“, Șeghescu vrea șase mii de coroane la an, Burdea vrea situație... Și așa mai departe. În jurul lor se înșiră o ceată întreagă de indivizi cari, urmând busola micilor daraveri, văd că în tabăra noastră nu și le pot satisface. Și negreșit că e mare scara ierarhică a poftelor de căpătuală între scaunul de fișpan și licența de cârciumă.

Ei bine, acum, prin trecerea unor oameni de oarecare greutate, s'a provocat o deslănțuire mai puternică a acestor poftă. Pornirile de utilitarism sbucnesc acum cu mai multă putere și prefacerea morală a societății noastre trece prin momente de criză mai acută.

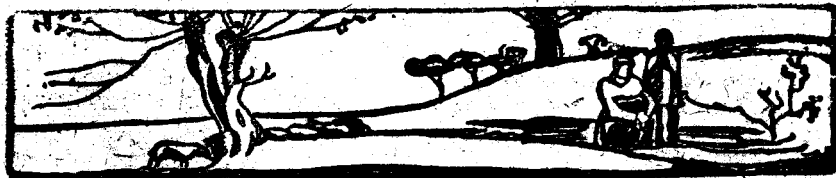
Un lucru e cert: n'avem decât să ne bucurăm de această justificare. Orice tulpină, numai curățită de putregai e în stare să crească și să dea roade. Orice popor luptător trebuie să-și scuture balastul moral, dacă vrea s'o ducă înainte. Să ne sacrificăm deci și noi flămânzii și să nu ne pară rău. Se începe un proces de selecțiune firească, se premeneste moralul public. Vom rămâne mai puțini, dar mai curăți, mai îndărătnici, mai implacabili în luptă noastră.

În fața acestei situații noi numai o dorință legitimă putem avea: Voi toți câți mai sunteți azi în rândurile noastre, negustori cu naționalismul pe buze, cari schimbați în bani mărunți durerile neamului, toți cari în umbra cutărui consistor faceți ochi curvioși și ușurați șerpărul țăranului, toți avocații cari țineți cuvântări și plângeți la adunări, iar când vă 'ntoarceți acasă vindeți capra săteanului, jupuit... Treceți, Vă rugăm cu toții! — Treceți dincolo!

Vrem să ne premenim și mai avem de dat!

Octavian Goga





Stabilizarea

Am examinat într'un articol publicat în *Buletinul Institutului Economic Românesc*, metoda pe care vom fi nevoiți s-o adoptăm ca să stabilizăm leul, metodă cunoscută în Economie sub numele de *Gold-Exchange Standard*. Ne vom ocupa în prezentul articol să punem în vedere necesitatea aplicării acestei metode, ea fiind în măsură să ne asigure atingerea scopului urmărit întrebând pentru aceasta minimum de efort.

Multe persoane au crezut că problema monetară se poate rezolva în mod automat fără de intervenție din partea institutului de emisiune pe piața schimbului. Cu echilibrarea bugetului și cu suprimarea tipăririi biletelor se credea că totul are să reîntre în normal și că avem să ne regăsim cu circulațiunea noastră în aceeași situațiune ca înainte de război. La lumina experienței această metodă s'a dovedit greșită, deoarece ea n'a reușit să stabilizeze cursul monedei hârtie, aceasta oscilând în limite foarte mari. Pe lângă aceasta s'a provocat o criză de numerar care tinde prin dobânzile uzurare să suprimă creditul pentru producători.

Greșeala de raționament provine din faptul că oamenii politici care au crezut că prin echilibrarea bugetului și fixarea unui plafon emisiunii de bilete se poate soluționa boala monetară, au confundat o circulațiune metalică cu o circulațiune fiduciară. Metoda preconizată de ei ar fi dat rezultate pentru o circulațiune aur, permițând excedentului de muncă națională să se transforme în acest metal, astfel încât în scurt timp raportul dintre circulațiunea monetară și circulațiunea mărfurilor să revie la normal, adică la raportul ce exista înainte de război. Cu o circulațiune fiduciară, adică bazată pe bilete de bancă, metoda s'a arătat insuficientă, deoarece n'a ținut seamă de marea greutate dacă nu chiar imposibilitate de a reduce încontinuu și în mod apreciabil nivelul prețurilor. Neputând reduce prețurile nu se poate ridica valoarea bancnotei, și cum cantitatea de bancnote nu se poate mări din cauză că s'a limitat emisiunea, valoarea întregii circulațiuni rămâne mult mai mică decât ar trebui să fie pentru ca să avem

între circulațiunea monetară și circulațiunea mărfurilor raportul normal dinainte de război. De aci rezultă criza de numerar și de credit, care e cu atât mai anormală cu cât cantitatea de mărfuri produsă de economia națională nu e cu nimic inferioară celei produse înainte de război.

Economistii și oamenii politici care au preconizat deflățiunea și revalorizarea pentru soluționarea dezechilibrului monetar provocat de inflățiune, s'au înșelat asupra fenomenului *canvativ al monedei*. Fenomenul acesta pus în evidență de *Ricardo* și adoptat de *Economia* clasică, susține că între cantitatea de monedă circulantă și prețurile mărfurilor există o strânsă legătură, și că oricâteori cantitatea monedei variază într'un sens sau altul, cantitatea de mărfuri și viteza de circulațiune a monedei rămânând constantă, prețurile mărfurilor vor varia în acelaș sens. Observățiunea este justă în linii generale, însă când variațiunile sunt mari, cum a fost cazul în perioada de inflățiune de după război, cei trei factori variabili ai ecuațiunii monetare, anume: cantitatea de monedă, viteza de circulațiune a monedei, și prețul mărfurilor, nu mai variau în mod sincronic, astfel că echilibrul era continuu rupt.

Când se înmulțește moneda, viteza de circulațiune rămânând aceeași, prețurile mărfurilor și ale tuturor serviciilor trebuie să se mărească pentru a menține echilibrul. Mărirea aceasta se face de fapt, dar nu în mod instantaneu, venind la distanță de câteva luni. Când publicul pierde încrederea în moneda hârtie, se întâmplă că prețurile și viteza de circulațiune a monedei, depășesc viteza de mărire a cantității monetare, ceea ce face că valoarea totală a monedei în circulațiune scade mult sub nivelul normal, producând o teribilă criză de numerar și de credit. Fenomenul, acesta a fost observat perfect în Austria, Germania și Rusia, și e verificat și în România unde valoarea circulațiunii monetare a căzut cam la o treime din ceea ce ar trebui să fie în mod normal.

Dacă în perioada de inflățiune prețurile urmăresc variațiunile cantității de monedă la un interval de câteva luni, în perioada de deflație distanța dintre variațiunea cantității de monedă și variațiunea prețurilor e mai mare mergând chiar până la un an. În astfel de condițiuni e natural ca deflățiunea să întretină o criză permanentă de numerar și de credit, cu repercusiunile dăunătoare ce acestea le au asupra producțiunii.

Lipsa de sincronizare a elementelor ecuațiunii monetare se poate observa și în România, unde suferim de o criză intensă de numerar și de credit. Ecuațiunea monetară $MV = PT$ în care *M* reprezintă moneda, *V* viteza de circulațiune, *P* prețul mărfurilor și *T* totalitatea mărfurilor ce ar intra în circulațiune, nu mai e justă pentru România. În adevăr dacă examinăm această ecuațiune și o comparăm cu cea din 1914 vom observa că un factor a rămas constant și anume *V*, viteza de circulațiune. În adevăr, o

bicezurile comerciale n'au fost modificate în mod apreciabil și viteza cu care circulă moneda azi e cam aceeași ca înainte de război.

Dacă examinăm factorul T, adică mărfurile ce intră în circulațiune, vedem că și el e cam acelaș ca înainte de război. În adevăr, producțiunea agricolă din 1926 este echivalentă cu o producțiune medie de dinainte de război. Industria extractivă, cu deosebire petrolul, e mai abundentă în produsele sale ca înainte de 1914. Industria forestieră e deasemenea producătoare de mai multe mărfuri decât înainte de conflictul mondial. Numai industria manufacturieră produce poate ceva mai puțin ca înainte, dar acest deficit e compensat prin surplusul dela industria minieră și forestieră. Putem așa dar presupune că factorul T este același ca și înainte de război.

Factorul P, prețurile, e puțin leosebit ca cel dinainte de război. Presupunând că nivelul prețurilor era în România din 1914 la acelaș nivel cu cel din ținuturile anexate, ca și acele din Europa, presupunere care nu e departe de realitate, ca ecuațiunea să fie echilibrată, ar trebui ca nivelul prețurilor din România de azi să fie la paritatea mondială. Or, indicele de scumpete, după tabelele publicate de ziarul Argus, e de 53, iar nivelul mondial e de 60 (40 deprecierea leului față de aur + 20 deprecierea aurului de azi față de aurul din 1914). Așa dar factorul P e cu circa 14% mai mic ca înainte de război. Pentru ca ecuația să fie valabilă termenii V și T fiind constanți, ar trebui ca M, moneda, să fie și ea depreciată cu 14% față de ceea ce era înainte de război. Deprecierea această însă e mult mai mare ca 14%, ceea ce explică criza de numerar.

Ca să găsim care ar trebui să fie valoarea, sau forța de cumpărare a circulațiunii noastre monetare de azi, n'avem decât să determinăm pe M, reducând circulațiunea pe cap de locuitor. Ecuația circulațiunii de azi trebură să fie $MV = (P \times 0,86) T$. Pe cap de locuitor aveam în România mică o circulațiune de 64 lei aur (500 milioane lei aur împărțit la 7.800.000 locuitori). Azi pentru ca să avem aceeași forță de cumpărare de cap de locuitor, ținând seamă că aurul s'a depreciat cu 50% ar trebui să avem $64 + (64 \times 0,50) = 96$, adică 96 lei aur pe cap de locuitor. România având 18 milioane locuitori ar trebui ca valoarea, sau forța de cumpărare să fie 96×18 milioane = 1.728.000.000 lei aur. Ținând însă seamă că prețurile în România sunt cu 14% sub nivelul mondial ar trebui să aplicăm acest corectiv, și ecuațiunea monetară ar fi $(M \times 0,86) V = (P \times 0,86) T$, și aplicat la cifra de mai sus $1.728.000.000 \times 0,86 = 1.486.000.000$, sau în cifre rotunde un miliard și jumătate lei aur. Cu alte cuvinte când circulațiunea din România ar valora un miliard și jumătate lei aur, ne-am găsi în situațiune normală fără criză de numerar și de credit.

Dacă luăm această cifră și o comparăm cu cea de azi care e

de 21 miliarde înmulțit cu 2,5 centime aur, adică de 525 milioane lei aur, vedem că avem o diferență de aproape 1000 milioane lei aur.

Cum se explică această anomalie, și cum se poate remedia?

Ecuția circulațiunii dându-ne pentru moneda noastră o valoare de un miliard și jumătate lei aur, pe când ea neavând în realitate decât o valoare de 525 milioane lei aur, cum factorii V și P sunt bine stabiliți, nu rămâne decât factorul T , adică totalitatea mărfurilor produse. Cu alte cuvinte mărfurile produse nu pot să intre în totalitatea lor în circulațiune, producătorii fiind nevoiți să le păstreze ngăsind cumpărători sau neputând obține credit pe ele. Fenomenul acesta e verificat de altfel prin cele ce se întâmplă zilnic, când mulți agricultori nu pot să-și vândă produsele, nici să-și procure credit pe ele.

Care e soluțiunea acestei probleme de a permite tuturor mărfurilor să intre în circulațiune? Examinând ecuațiunea circulațiunii $MV = PT$, vedem că P nu poate scădea decât cu mare greutate și foarte încet; că V nu se poate modifica deoarece locuitorii României nu și-au schimbat moravurile economice și nu sunt pe cale să adopte ecuil în tranzacțiile lor. Pentru mărirea lui T , adică pentru a permite tuturor mărfurilor să intre în circulațiune nu rămâne decât să mărim factorul M , adică valoarea monedei în circulațiune.

Această mărire se poate face în două moduri practice.

Primul e în a menține fixă cantitatea de bilete emise în circulațiune, căutând a mări valoarea unității monetare. În cazul de față criza monetară ar înceta când la circulațiunea de 21 miliarde lei hârtie, leul ar fi cotate la Zürich 7 centime. Azi e 2,7 centime.

Al doilea mod de a mări forța de cumpărare a circulațiunii noastre, e de a fixa cursul leului, să zicem la media din acești trei ani, adică la vreo 2,5 centime aur și să lăsăm liberă emisiunea prin scontarea polițelor ce reprezintă marfa, până când cantitatea de bilete ajunge la cifra de 60 miliarde, ceea ce dă la cursul de 2,5 centime aur, o valoare de un miliard și jumătate lei aur.

Prima metodă, s'a practicat în România și a fost cea care a inspirat convenția ce s'a încheiat cu Banca Națională. Ea a dat greș reușind să provoace o criză monetară și de credit, criză care va dăinui cât timp va rămâne convenția în picioare. Prin aplicarea acestei metode nu s'a obținut decât o creștere foarte înceată a leului, nu s'a provocat încă o scindere a prețurilor, și rezultatul final e că nu avem suficientă monedă pentru îndeplinirea tranzacțiilor noastre comerciale.

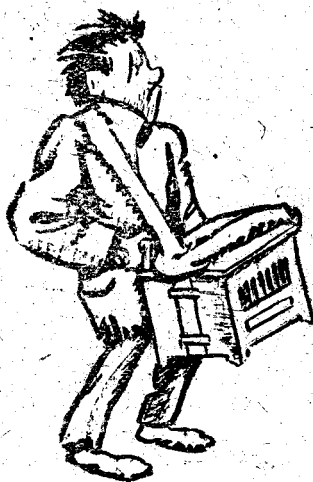
Nu mai rămâne decât metoda a doua, care consistă în a stabiliza unitatea monetară, și a da libertate institutului de emisiune de a-și îndeplini funcțiunea de a menține circulațiunea monetară proporțional cu circulațiunea mărfurilor, și de a regula piața creditului prin politica scontului. Această metodă e cea care s'a apli-

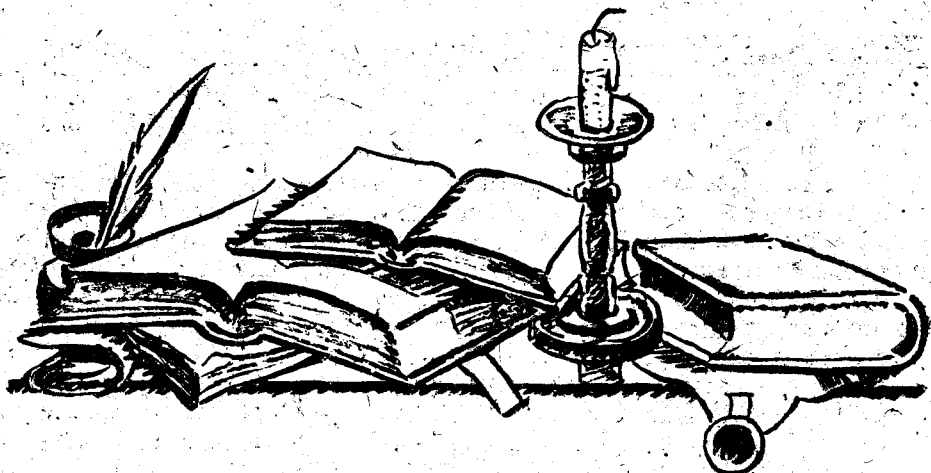
eat în Cehoslovacia, Austria, Ungaria și Belgia. Ea a fost practică în perioada dela 1893—1914 de Austro-Ungaria; a fost aplicată înainte de război în Argentina și în Grecia, precum și în insulele Filipine și în India Britanică, unde a fost denumită *Gold Exchange Standard*.

Această metodă *Gold Exchange Standard* constă în a întrebuința stocul de aur sau de argint numai pentru a menține stabil cursul biletului de bancă pe piața schimbului. Am examinat în detaliu într'un articol publicat în *Buletinul Institutului Economic* această metodă *Gold Exchange Standard*, astfel încât nu revin asupra lui. E destul să menționez că în acest sistem se cere pentru a menține stabil cursul monedei pe piața devizelor o cantitate relativ mică de aur, maximum 20% din valoarea circulațiunii totale. Cum România dispune la institutul de emisiune de o proporție mai mare de aur s'ar putea proceda imediat la stabilizarea leului.

Am examinat într'un articol precedent publicat în această revistă care sunt condițiunile de îndeplinit pentru ca o țară să poată stabili moneda ei fiduciară, așa că nu mai revin asupra acestei chestiuni. E destul să reamintim că în România toate condițiunile pentru stabilizarea monedei sunt îndeplinite, și dacă nu procedăm cât mai curând la stabilizarea ei n'o să facem decât să menținem și să agrăvăm criza de care suferă economia noastră națională.

• I. D. Protopopescu





Amintiri literare

Bietul meu nepot și prieten Ilarie Chendi avea obiceiul să zică, în anii din urmă ai prea scuftei sale vieți: — „Nu vă atașați prea mult de mine; căci eu port nenorocire aceluia ce-mi poartă afecțiune...” — Nu era, desigur, o superstiție din partea lui cecece exprima cu acest înțeles, dacă nu cu aceste cuvinte, — ci mai mult rostirea amărăciunii față de soarta ce-i răpise, la scurte intervale, ființe la cari ținea, sau cari țineau la dânsul. — Dar câți oare n'ar putea să ofteze ca el, căci unde oare este fericitul în jurul căruia soarta rea să nu fi culcat la pământ — sub pământ — oameni pe cari am fi voit să-i vedem mereu în picioare, spre mulțămirea și liniștea purură senină a sufletului nostru?

Ș'apoi, mai este altceva injust într'o asemenea oftare: Nu este nenorocirea pentru aceia cari am fi dorit să ne supraviețuiască, ci ea este pentru noi, cei ce le-am supraviețuit. Tânguirea este numai în formă pentru aceia, în fond este pentru noi înșine, — cum ne vedem tot mai sărăciți de alipirea sufletească, sau de prețuirea a- ceea, ce singure dau farmec, sau preț, vieții.

* * *

Măntore de departe, — dar tot pe drumul acesta:

În cariera mea literară nu mă pot lăuda că am avut mulți prețuitori. Puțini, — dar buni; — desigur, așa zicem, căci e bine-

înțeles că cei mai de gust oameni sunt aceia cari gustă scrisesele noastre și cei mai pătrunzători cu duhul aceia cari le înțeleg și — mai ales — le admiră.

Cu deosebire n'am avut noroc la Academie.

Era cu toate acestea acolo un om, dascăl mare de felul lui, căruia soarta și d-l Bianu pare că într'adins îi hărăzeau mai înțotdeauna corvoada puțin disputată a cercetării scrierilor cu cari încercam și eu din când în când a mă plasa în prețuirea nemuritorilor, măcar pe aceeași linie cu confrății... (Am înșirat aci câteva nume, dar apoi iar le-am șters, ca să nu cumva să deștept cine știe ce susceptibilități și să-mi atrag, te pomenești, vr'un ponos de... invidie)... — Era Nicolae Quintescu.

Nu i-am vorbit niciodată; îl cunoșteam doar din vedere și el pe mine poate că nici atât. Nu i-am scris vr'odată, nu i-am solicitat prețuirea sau atențiunea, — ca de altfel p'a-nimănuia. Nu i-am făcut măcar politeța pe care am făcut-o altora, de a-i trimite, cu dedicație sau fără, vreuna din scrierile mele. Totuși, a fost singurul dela Academie din partea căruia, dacă n'am auzit, dar am citit, vorbe bune despre munca mea literară. E adevărat că nici vorbe rele n'am auzit, nici n'am citit. Ci la rapoartele de laudă, în unele părți aproape entuziaste, ale lui Nicolae Quintescu, Academia rămânea pur și simplu mută, — nemuritoare și rece —, și vota *contra*.

Cu deosebire când am prezintat traducerea lui „Faust“, după cum am văzut pe urmă din Analele Academiei, Quintescu a îndrăgit această lucrare atât de mult încât, cu toate că aveam în fața mea concurenți foarte tari, asupra persoanei cărora se concentrase covârșitoare cu totul favoarea Academiei, el, Quintescu, a persistat mereu în votul său izolat pentru „Faust“, și a rămas până la sfârșit, până la votul decisiv, neclintit în părerea sa. — E și în astfel de împrejurări o mângâiere pentru autor; el își zice: „A fost unul singur care a votat pentru premiarea cărții mele, fiindcă unul singur a fost — care a citit-o“. — În ce privește traducerea lui „Faust“, cel puțin *dovada* că a citit-o, n'a făcut-o decât unul dintre Academiciani, Quintescu.

* * *

Dar Nicolae Quintescu a murit, — și din acel moment am putut zice că am rămas cu totul orfan la Academie.

Oricui soarta și d-l Bianu i-ar fi încredințat de aci înainte însărcinarea de a se rosti asupra păcatelor mele literare, n'aș mai fi putut aștepta decât o condamnare, — o condamnare de astădată cu desăvârșire mută, și nu numai asupra circumstanțelor atenuante, ci mută chiar asupra motivelor osândei, — căci acuma nu se

mai aduce la cunoștință publică decât rapoartele asupra acelor cărți, cari au avut asentimentul nu numai al raportorului, ci și al juriștilor Academiei.

Totuși, aveam o vagă speranță. Dintre puținii despre cari știam că mai aveau oarecare stimă pentru mica mea poezie și proză, și în acelaș timp și oarecari șanse de a intra mai curând sau mai târziu în cenaclul nemuritorilor (căci cei mai mulți dintre aceia puținii de cari vorbesc nu au, din diferite motive, asemenea șansă) — mă uitam la Pompiliu Eliad. Mă uitam la el, fiindcă adesea se uita și el la mine, și poate mai ales fiindcă a fost al doilea om de gust și de pricepere literară care mi-a vorbit cu cuvinte de însuflețire despre traducerea lui „Faust“.

Pe vremea când era Director al Teatrelor, Pompiliu Eliad și-a propus să facă totul pentru a aduce acea traducere pe scena Teatrului Național, și cu toate sfaturile binevoitoare ce-l împresurau cu mare grijă ca nu cumva să se producă vr'o abatere prea strigătoare în repertoriu, el și-ar fi și realizat această propunere, și ce e mai mult — oroare! — el ar fi destinat traducerea, la a cărei adaptare pentru scenă se începuse chiar să se lucreze, pentru o deschidere de stagiune, — probabil aceea care a găsit apoi în locul său alt Director, cu alte vederi, de oarece... sub alt guverna.

Dar Pompiliu Eliad era om tânăr, și omeneste puteam nu numai să prevedem, dar să ne așteptăm cu siguranță să-l vedem și la Academie, și să-l revedem și în fruntea Teatrului Național... Pompiliu Eliad a murit.

Am auzit, cititorule binevoitor. Zici că eu acum a aci nu vorbesc atât despre cei doi dascăli dispăruți, cât vorbesc despre mine însumi, *pro domo mea*. — Negreșit, mi-ar fi fost ușor și mie să cercetez după data nașterii lui Quintescu sau a lui Pompiliu Eliad, să mă documentez asupra numirilor și localităților școalelor, primare, secundare și superioare, cinstite cu frecventarea acestor elevi excepționali, să înșir slujbele și onorurile de cari au avut parte, sau lista operelor lor cu câteva cuvinte binesimțite asupra coprinșului fiecăreia din ele, — și cu o perorație cu meșteșug învățată să-mi desăvârșesc astfel datoria de pietate și de recunoștință cu care mă simt legat față de dânsii, față de memoria lor... Dar, în locul unui asemenea panegiric, care nu mi-a fost în gând și peste care, de altfel, cititorul ar fi trecut desigur cu o privire distrată și cu o repede învățitură din arătătorul mâinei drepte, dacă am scris aceste rânduri e fiindcă am înțeles să vorbesc de cei doi dascăli cari au trecut prin viața mea, — viață pe care, oricum, o cunosc mult mai bine decât pe a lor.

Și care nu așa s'ar reconstitui mai cu cale, mai exact și mai interesant viața altora, dacă fiecare ar contribui la sfat numai cu atâta, cu cât viața aceluia s'a împlinit cu propria lui viață, fie aceasta mai mult, fie mai puțin? Iar biograful de mai târziu să vină numai să coordoneze, din multe și felurite bucățele, un întreg, privind sau utilizând ceace poate fi caracteristic, neglijând sau înlăturând ceace e neimportant, sau nimic spunător?

Ion Gorun





Lucrările agrare în Ardeal

Lucrările de expropriere și cele de împrumietărire în Ardeal sunt azi împotmolite. Obstacolul e instituția funduară, înaintea căreia stau toate îngrămădite. Incurcătura crește pe zi ce trece, deoarece administrația cărților funduare în cele mai multe cazuri nu înțelege să admită înregistrarea în dovezile funduare. Se respinge înregistrarea pe motivul că *nu sunt lucrările complete și nu sunt făcute în conformitate cu legile și ordonanțele funduare în vigoare.*

Tristă realitate, pe care nu o pot ușura nici cifrele oficiale despre întinderile mari măștrate până acum în Ardeal. Ce folos dacă aceste lucrări de măsurătoare nu sunt potrivite pentru definitivarea exproprierilor și a împrumietăririlor? Adevărul e, că dacă se va continua tehnica de până acum și nu se vor lua alte măsuri, incurcătura se va accentua și lucrările nu se vor putea termina niciodată.

În urma fixării pământului și a evidențierii lui prin instituția cărții funduare, lucrările agrare din Ardeal se deosebesc de cele din vechiul Regat. Tehnica de executare a lor e nuanțată prin considerațiunile de înregistrare în dovezile funduare. Această nuanțare lipsește cu totul în vechiul Regat și Basarabia.

În Ardeal lucrările de expropriere sunt a se considera terminate numai atunci, când hotărârile de expropriere au ajuns definitive, când în baza lor s'a făcut pe teren defalcarea pământului expropriat de cel scutit și *când în baza tuturor acestora dreptul de proprietate s'a transcris în registrele funduare în favoarea statului.* Numai hotărârile de expropriere nu formează încă un titlu definitiv pentru constituirea dreptului de proprietate a statului asupra pământului expropriat, ci se mai condiționează încă și înregistrarea în dovezile funduare. Fără această înregistrare, drep-

tul de proprietate al statului nu se poate socoti pe deplin constituit. Iar până atunci nici lucrările de împrăprietărire propriu zise nu se pot începe. În vederea acestei situații specifice de drept, s'au întocmit dispozițiunile art. 108 din regulamentul de aplicare al legii agrare din Ardeal.

În vechiul Regat și Basarabia pământul nu este fixat și nici evidențiat prin vre-o instituție specifică. În urma acestei împrejurări lucrările de expropriere aici sunt terminate de îndată ce hotărârile de expropriere au rămas definitive și în baza lor s'a făcut defalcarea întinderilor expropriate de cele scutite. Aici dreptul de proprietate al statului e complet constituit numai prin hotărârile definitive de expropriere, fără nici o altă formalitate. Astfel aici și lucrările de împrăprietărire se pot continua imediat fără nicio altă restricțiune.

În lipsa evidenței pământului, tehnica de executare a lucrărilor de expropriere e deci mai scurtă. Lipsește cu totul etapa de înregistrare a lucrărilor în dovezile funduare. Prin măsurătoarea pe teren a pământului expropriat și defalcarea lui, procedura de expropriere a luat sfârșit.

Lucrările de împrăprietărire în Ardeal se pot începe numai atunci când dreptul de proprietate al statului e transcris în cărțile funduare. În această privință dispozițiile art. 144 din regulamentul agrar sunt categorice. Deci, e a se urma o procedură treptată și combinată cu înregistrările funduare. Lucrările de împrăprietărire se vor considera numai atunci definitiv terminate, când ele vor fi trecute și în registrele funduare. Dispozițiile art. 178 din regulamentul de aplicare a reformei agrare din Ardeal reglementează această înregistrare. Dreptul de proprietate în favoarea îndreptățiților va fi complet constituit numai atunci, — când această înregistrare s'a făcut. Procedura de împrăprietărire are aici două condiții: *una pentru începerea lucrărilor, alta pentru terminarea lor.* Cea dintâi împiedică începerea neoportună a acestor lucrări, iar cea de a doua conține restricțiuni pentru terminarea lor pripită. Definitivarea lucrărilor însă va însemna stabilitatea și siguranța dreptului de proprietate a îndreptățiților asupra lotului lor, rămânând absolut excluse cazurile de scoatere mai târziu a unor împrăprietăriți din loturile transcrise.

În vechiul Regat procedura de împrăprietărire este mai simplistă și tehnica ei cu mult mai scurtă. Nu există condiție specifică pentru începerea lucrărilor de împrăprietărire și nici restricțiuni pentru terminarea lor. Aici constituirea dreptului de proprietate nu e condiționat de înregistrarea în acte de evidență publice. El este constituit dacă hotărârea de împrăprietărire a rămas definitivă și defalcarea totului pe teren s'a împlăcut.

Nimic mai mult. Stabilitatea și siguranța dreptului de proprietate însă lasă mult de dorit. Prea dese sunt cazurile, când ho-



Hotărârile de improprietărire indică pe unul, iar defalcarea dovedește pe altul. De aici neînțelegeri și o serie de procese.

Aceasta fiind nota caracteristică a lucrărilor agrare din Ardeal, e delă sine înțeles și îndatorirea celor ce conduc aceste lucrări, să se conformeze întocmai tuturor condițiilor și restricțiilor specifice ale sistemului de evidență. Nimic mai natural decât această normă.

Instituția cărților funduare are legile și ordonanțele sale. Ardeleana sa specifică și formalistă. Nimic nu se scade și nu se adaugă aici fără a avea un titlu binecuvântat. Nimic nu se înregistrează în singuratecele dovezi funduare, ce nu se conformează procedurii legilor și ordonanțelor în vigoare pentru cărțile funduare. Aici nu prind dispozițiile agronomilor, consilierilor, inspectorilor și nici chiar ale miniștrilor. Ea nu admite excepții nici pentru lucrările agrare în curs. Ea le va aprecia și pe acestea după legile și ordonanțele sale în vigoare. Pe cele potrivite le va admite pentru înregistrare, iar pe cele necomplete pur și simplu le va respinge. Se și concretizează azi acest lucru. Aproape 90% din lucrările trimise secțiilor funduare pentru înregistrare, sunt retrocedate spre completare. Ele nu sunt potrivite a fi înscrise în dovezile funduare.

Intențiunea legii agrare din Ardeal și a regulamentului ei de aplicare a fost și este, să se conformeze toate lucrările de expropriere și improprietărire întocmai tuturor legilor și ordonanțelor funduare în vigoare. Astfel ele să poată fi înregistrate în dovezile funduare fără nici o altă piedecă. Dispozițiile legii și ale regulamentului ei de aplicare prevăd în mod categoric acest postulat, fără care altfel aceste lucrări nici n'ar putea fi terminate.

Legile și ordonanțele funduare în vigoare sunt deci a se lua în considerare în cursul întregii proceduri de expropriere și improprietărire, — la pronunțarea tuturor hotărârilor precum și în cursul tuturor lucrărilor tehnice de executare. Întiaderea expropriată și cea scutită, precum și loturile de improprietărire, sunt a se indica deci exact și precis. În caz de desmembrare este a se face și o schiță funduare asupra parcelei divizată. Hărți, schițe, măsurătoare, etc. toate sunt a se executa după prescritele funduare, — observându-se întocmai toate condițiunile și formalitățile legilor și ordonanțelor în vigoare.

Observând în amănunte aceste prevederi, înregistrarea nu va întâmplina greutăți. În această privință, deălțfel, legea agrară a asigurat conducerea acestor lucrări ministrului de Agricultură, căruia dispozițiile art. 138 îi asigură facultatea de a îndrepta pe cale de instrucțiuni aceste lucrări.

Am schițat aci felul cum sunt a se conduce lucrările agrare în Ardeal, avându-se în vedere înregistrarea lor în dovezile funduare, precum și deosebirea tehnicii de executare, ce există între

lucrările agricole din Ardeal și cele din vechinul Regat. Aceasta pentru înlăturarea situației.

Urmează în continuare să arăt cum au înțeles cei de la conducere să execute aceste lucrări în Ardeal până în prezent și cum au fost observate interesele noastre naționale, economice și cele tehnice în cursul acestor lucrări.

Având astfel înaintea noastră situația de fapt, creată cu toate greselile și părțile ei bune, voi indica și soluțiile în vederea accelerării și terminării acestor lucrări.

Ion Iacob





Cronica teatrală

Prizoniera (Teatrul Regina Maria)

Rafinamentul Mărioarei Ventura ne aduce anul acesta, pe o targă, sufletul complicat al unei femei osândite, repudiată de burghezie și excomunicată de Sinoade. Nesimțitoare la clasica deprindere a curcii, de-a confecționa ouă cu sprijinul unui curcan, bestia ei se complăce în ritul, satanic-aristocratic, al unei perversiuni insulare. Frigidă față de bărbați, ea se găsește sub dominațiunea despotică nu atât a unui instinct răsturnat cât mai ales a unei femei, în voia căreia manechinul pasional se lasă furat ca de-o apă adormitoare. Autorul are grija suprem artistică să nu introducă seducăforea pe scenă, lăsând-o confundată cu întunericul, care înconjură piesa vizibilă cu o circonferință, cu puncte tangente în magie și fatalitate.

E un caz, poate, de cerebralitate și mai puțin de stupoare a simțurilor, mecanizate prin repetiția monotonă, generație cu generație, a unui act moral și incurabil. E cazul deviațiunii în sensul anarhiei, al unei tinereți mortificate prin studiu și reflexiune, mai frecvent decât se cere și la un grad atenuat, observat la intelectualii cei mai recenți, în epoca tunsorii *à la garçonne*, când sexul nu mai este deajuns nici singur nici asociat cu contrariul lui și se traduce prin tendințele politice și artistice ale unei estetici monstruoase.

Există un *avant-gout* al imaginației, confirmat de documentul literaturii, despre toate fericirile care pot lua în primire viața unui spirit adăpat la marile izvoare din creștetile filosofiei — și naturi obținute prin afinare, pe care aceste fericiri le lasă indifereente. E linia în care începe panta: sinuciderea, revoluția, morfomania, dictatura sau viciul alambicat, forme sau numere de vitalitate, ale uneia și aceleiași perversiuni, dela minte.

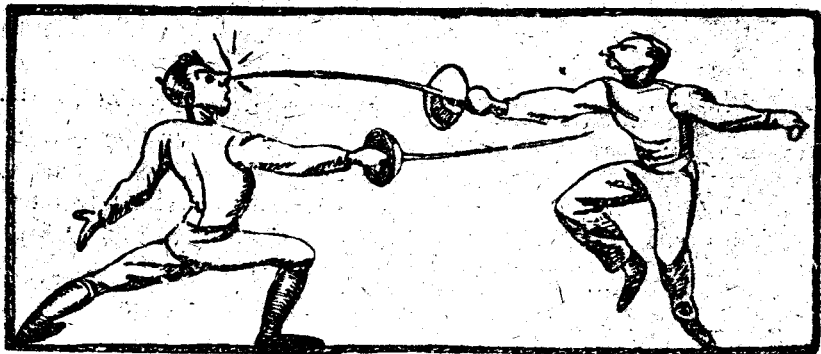
Din cele trei acte ale *Prizonierei*, primele două sunt niște bijuterii în acuarelă. O pensulă fină spală și degradează culorile cu o tranziție catifelată. Situațiile sunt marcate pe plăci de ivoariu care se îmbină egal. Rareori un constructor de viață și de evenimente sufletești a dat cu suprafețe mai strict succesive și cu rotunjimi de muchi mai pure, un aglomerat atât de unitar și de armonic. D. *Bourdēt*, pe care avem ignoranța să nu-l fi cunoscut până azi, aparține unei elite poetice restrânse și nu am fost prea mirați să-l auzim contestat și judecat din punctul de vedere al pornografiei.

E regretabil numai al treilea act, care deobicei culege și amplifică sonoritățile aliate din primele două acte. Deși terminat cu o frumusețe nouă, plecarea pură și simplă a personajilor, fiecare întorcându-se în orba fatalității personale, mai puternică decât ruperea voluntară și artificială a destinului, revenirea amantei și violența soțului constituiesc materiale de durată și un balast.

E remarcabil că se poate face dramă fără asasinat, răzvrățiri și sinucideri, fără urlete și canoane, fără copilăriile brutale și dobitocești utilizate, prin imitație vilă, de toți autorii bălciului teatral.

D-ra Ventura și-a desenat personajul cu o schematică a liniei, a expresiei și a temperaturii, neînchipuită. Mișcarea ei, tonul vocii, tăcerile, insistențele, toată flora stilizată de seră a jocului ei incomparabil, s'a realizat în monograme, ștanțe și stampe, în gravuri, filigrame și ajure, în petale de porcelan și mătase și în spume de aur.

T. Arghezi



INSEMNĂRI

Indezirabili — Ospitalitatea românească a devenit demult proverbială, și de pe urma acestei însușiri obștești ne-am ales cu destule neplăceri. Dacă am fi fost, în cursul vremii, mai puțin primitori, nu ne-am fi găsit astăzi, atât de îngrijorați, în fața problemei străinilor, cari au invadat orașele noastre, ca o urită boală de piele. Nici chiar înaintea acestei probleme nu am devenit xenofobi, și nicăeri n'avem de înregistrat acte de ură colectivă împotriva locuitorilor, de alt neam. Căci așa numitele pogromuri, pe cari le tot anunță opiniei publice câțiva suspecți procurori ai umanității, nu s'au petrecut decât în imaginația dușmănoasă a bine-plătiților agenți ai Moscovei.

Totuși, unele fenomene, — mai mult îmbucurătoare decât alarmante, — de reacțiune a sentimentului de mândrie și demnitate națională se înregistrează ici și colo, la noi, ca un rezultat firesc al ată-

tor, calomniilor aruncate în obrazul țării. Așa, zilele trecute, se anunțase vizita nedorită a d-lui Marcel Cachin, unul dintre cei mai îndârjiți adversari ai României. Sub pretext, că vine ca martor în procesul asasinului Boris Stefanof, ca să justifice la bara justiției fărădelegile acestuia, fruntașul comunistilor din Franța, cu un geamantan de idei bolșevice după el, a plecat din Paris spre granița românească.

D. Marcel Cachin, îndârjit discipol al lui Lenin, e unul din oratorii obișnuiți ai meetingurilor de protestare împotriva „barbarilor” din România, și se numără cu emfază printre cei cinci-sase „europeni”, cari nu scapă niciun prilej de a ne insulta și a ne ponegri în fața lumii. Se înțelege dela sine, că știind dinainte cu cine are a face, opinia publică românească nu se pregătea să iasă cu fiori la gară înaintea puțin simpaticului musafir, ci, dimpotrivă, erau foar-

te multe temeri, că se vor întâmpla, la sosire, unele incidente dezagreabile. În fața celor cari se pregăteau să manifesteze ostil, gaștelele noastre democratice au protestat, dar guvernul nostru, apreciind situația în întreg ansamblul ei, a trimis un sol în întâmpinarea d-lui Marcel Cachin, care, în momentul când să pună piciorul urgisitului pământ al României, s-a văzut sfătuit cu bunăvoință, să-și pună pielea la adăpost, și să facă cale întoarsă.

Ziarele din strada Sărindar vor striga, firește, din nou, că ne comprometem în fața străinătății cu asemenea acte de brutală sinceritate. Noi găsim, însă, că guvernul a procedat cum nu se poate mai bine: a dat dovadă că știe să apere, deopotrivă, prestigiul țării și spinarea d-lui Marcel Cachin. Nu e, și aceasta din urmă, o dovadă de umanitate? A, umanitariștii de la noi ar dori, poate, să primim cu banchete și discursuri pe cei cari, înainte de a ne trece pragul casei, ne-au înșulțat sângeros, și despre cari suntem siguri, că va refuza să ne injure, imediat ce se va scula de la masa noastră... Asta nu!

Perpetuum mobile. — În politica românească nu se poate încă lucra cu valori fixe. Ca în zilele dintâi ale oricărei lumi nouă, totul e nesigur și schimbător. Partidele politice n'au până acum, la noi, hotare statornice, definitiv fixate, nici programe lămurite de guvernare. E un joc interminabil de „dute — vino”, care dă arenei politice o înfățișare pestriță de firme, care se încrucicează la fiecare pas.

Nu exagerăm câtuș de puțin

dacă spunem, că la această stare de lucruri a contribuit în primul rând partidul național din Ardeal, care, căutând o firească legătură și un necesar sprijin în vechiul Regat, a produs, de opt ani încoace, o veritabilă perturbare în spiritul opiniei publice din țară.

S'a crezut la început, că gruparea d-lui Iuliu Manin, nepricupându-și interesul propriu și deconsiderând o normală evoluție a statului român în largitele sale hotare, va rămânea în vizuina sa provincială, transformându-se, după chipul și asemănarea țărăniștilor croați, într'un partid autonomist. Dar perioada aceasta n'a durat mult. Lozinca d-lui Alexandru Vaida, care ceruse la un moment dat Ardealul numai pentru ardeleni, n'a fost la modă decât vreun an. Fostul avocat al Consistoriului din Blaj n'a avut prilej să joace rolul de răsvrătit al lui Stefan Radici din Zagreb.

A urmat, deci, prea cunoscută eră a pertractărilor, care va rămânea, credem noi, de pomină în analele politicei românești de după unire. D. Iuliu Maniu și-a plimbat ireproșabila sa jachetă pe la toate porțile, și-a prezentat oferta sa pe la toate ghișeurile, și, de ce să n'o spunem? a incurcat foarte multă lume.

I-a amăgit, mai întâi, pe foștii partizani ai regretatului Take Ionescu. L'a amăgit, apoi, cu o jumătate de șefie, pe d. N. Iorga, și a reușit să-l atragă, pentru câțiva ani, până și pe d. C. Argetoianu, care, făcând toate socoteliile, numai de reputația unui om naiv nu se bucura. Unde sunt însă, astăzi, toți aceștia, cari își închipuiau că au pus temeliiile unui nou partid

politic, cu granițe bine trasate și cu oameni făcuți să se înțeleagă pe baza aceluiași idei înrudite? Unde sunt foștii, takisti? Unde e d. N. Iorga? Unde e d. C. Argetoianu? Ceeace abia se înjghebase, ea să se consolideze cu timpul, s'a destrămat imediat ce d. Iuliu Maniu, decepționat că n'a fost adus la guvern, s'a îndreptat spre țăraniști. Aci se găseau altfel de oameni și oamenii mărturisiau alte credințe.

S'a născut, prin urmare, un nou partid, — de fapt un nou avatar al aceleiaș partid național — totdeauna altul și mereu acelaș, — tovărășiile încheiate în ajun s'au desfășurat, pentru a avea dinaintea noastră priveliștea unei alte tentative de conviețuire.

Avem toate motivele să credem, că nici această căsnicie nu va dura mult. Semnele descompunerii încep să se arate și sub noul acoperământ, ca în toate căsătoriile răsărite numai din reciproce socoteli interesate. Acțiunea de degajare a d-lui dr. N. Lupu, care e în momentul de față la ordinea zilei, nu e decât ecoul, puțin întârziat, al unei nemulțumiri inițiale. Zbuciumatul luptător politic n'a văzut dela început cu ochi buni fuziunea partidului țărănesc cu partidul național din Ardeal, neavând nicio încredere în însușirile de conducător ale d-lui Iuliu Maniu, și păstrându-și toate îndoiele în ceea ce privește viitorul noiei înjghebări politice.

Gestul decisiv nu va întârzia să se producă. Și iar va interveni o schimbare în caleidoscopul luptelor noastre publice. Ce va fi par-

tidul țărănesc fără energia luptătoare a d-lui dr. N. Lupu, greu s'ar putea spune. Cămașa d-lui I. Mihalache o mai fi încă pentru unii un steag. Dar, numai cu steagul nu s'a câștigat încă nicio luptă.

Drama lui Grozăvescu. —

Tânărul cântăreț bănățean, fostul corist al Operei noastre din Cluj ajuns aproape de culmea gloriei muzicale, a fost u cîs la Viena de propria lui soție, o străină care cunoștea mînuirea revolverului. Motivul dramei? Banala gelozie, care poate face și dintr'un simplu rîndaș un erou de roman. Rubrica faptelor diverse are o nelimitată elasticitate pentru asemenea crime pasionale, pe cari le adăposteste fără greș, cu cele mai neînsemnate amănunte.

În viața artiștilor celebri pătrund deobicei, cele mai nedelicatate indiscreții. Divorțul unui actor de cinematograf, o aventură de dragoste a unui tenor, tragedia unui scriitor celebru, sunt date în vileag cu o nestăpînită voluptate. Cine n'a știut de schimbătoarea pasiune a lui d'Annunzio pentru divină Duse? Câte femei n'au plîns, deunăzi, pe fotografia răposatului Rudolf Valentin? Unde a rămas necomentat divorțul (destul de banal alimțent) al populașului Charlie Chaplin?

Prin fereastra larg deschisă a nenorocirei, privirile curioase se strecoară acum, ca o investigație postumă, în biata existență a lui Grozăvescu. Povestea nu e diferită de a altora. Celebritatea îl smulsese din liniștea căminului, — cum îl smulsese și din pămîntul țării natale, — asvîrîndu-l în vâltoarea pătimașă a aventurilor de dragoste.

Soția sa, acaparanta vieneză, paosândit la moarte intr'un moment de nebunie. Inima tânără a artistului a încetat de a mai bate. Glasul său de argint a amuțit. Și, pămîntul românesc ca un san de mană, reprimăste pînă rătăcitor, asasinat în țări străine.

Redactor responsabil: ALEXANDRU HODOȘ